

ARGEOLOGYSK WURKFERBAN

ONDERZOEK BIJ DE KERK TE BOER.

Uitvoerende organisatie: Argeologysk Wurkferbân Fryske Akademy.

In februari 2008 meldde het wurkferbânlid J. Veltman uit Dronrijp een aantal vondsten. Deze waren afkomstig uit grond, dat tijdens graafwerk (door het bedrijf Bouw '75) langs de buitenkant van de kerk, was vrijgekomen. Op 22 mei 2008 werd ten zuidwesten van de kerk een betonnen opvangbak in de bodem geplaatst.

De werkzaamheden hiervoor werden door de wurkferbânleden A. Boonstra uit Franeker en H. de Jong uit Tjalleberd archeologisch begeleid. Ook hier kwam archeologisch materiaal tevoorschijn. In totaal zijn er 154 vondsten van uiteenlopende categorieën geborgen, die in het hierna volgend overzicht in het kort zullen worden toegelicht.

VONDSTENOVERZICHT.

Categorie A: Middeleeuwse bouwfragmenten.

- 1) Profielsteen van geelbakkende klei: 28,7x14,0x7,6 cm. Twee zijden zijn met een rode kleilaag bedekt. In het oppervlak van deze baksteen zijn vele houtnerfindrukken van de gebruikte mal zichtbaar.
- 2) Idem: 22,5x9,5x7,9/8,5 cm. Gebogen vorm. Type: dorpel of afdeksteen? Met pootafdruk van grote hond?
- 3) Incomplete profielsteen van roodbakkende klei: 18,0x12,2x9,4 cm. Type: raamlijst.
- 4) Idem: 11,3x9,6x8,4 cm. Type: daklijst?
- 5) Kloostermop van geelbakkende klei: 31,2x15,5x8,5 cm. Deze baksteen maakt in de nabije toekomst deel uit van een nieuw op te zetten verzameling middeleeuwse bakstenen van Friese kerken in het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.
- 6) Deel van tufsteen: 15,0x13,0x10,1 cm.
- 7) Fragment daktegel (?): 6,6x6,0x1,8 cm.
- 8) Deel dakpan van geelbakkende klei: 11,6x9,1 cm. Type: monnik.

Categorie B: Bodembedekkend materiaal.

- 1) Tien delen van estriken, waarvan zes gele (loodglazuur op slib) en twee groene (lood/koperglazuur op slib). De overige twee zijn misbaksels.
- 2) Estrik (90%): 13,2x13,6x2,8 cm. Evt. aanwezig glazuur en slib door slijtage verdwenen.
- 3) Idem (95%): 13,6x13,8x2,6/2,7 cm. Geel door lood op slib. Gat in bovenkant.
- 4) Idem (95%): 13,2x13,3x2,6/2,8 cm. Geel door lood op slib. Twee gaatjes in bovenkant.
- 5) Idem (98%): 11,4x11,4x1,9/2,2 cm. Bruin door lood. Geen sliblaag. Gat in de bovenkant is met loodglazuur gevuld.
- 6) Idem (98%): 11,4x11,7x2,2/2,3 cm. Geel door lood op slib.
- 7) Zevenentwintig hele en delen van mozaïektegels in de kleuren geel, groen, bruin en zwart. De meeste zijn tijdens graafwerk buiten het kerkgebouw gevonden. Daar tijdens de restauratie de kerkvloer is blijven liggen, is het waarschijnlijk, dat er zich in de bodem van de kerk nog restanten van deze vloer bevinden.

Het totaal van zevenentwintig stuks bestaat uit: acht vierkante, vijf driehoeken, vier rechthoeken, vier incomplete, waarvan drie oorspronkelijk vierkante tegels zijn geweest van 16x16 cm met ornamenten en één rechthoekige met Franse lilies (zie hier onder), en zes overige.

De maten van enkele vierkante tegeltjes zijn: 6,0x6,1x1,9 cm; 5,4x5,5x2,2 cm en 4,2x4,2x2,0 cm. Idem van driehoeken: 7,5x5,2x5,6x2,5 cm; 6,2x5,6x5,6x2,2 cm en 4,0x3,0x2,9x2,5 cm. Idem van rechthoeken: 5,9x3,0x2,5 cm; 7,4x4,0x2,3 cm en 5,3x3,1x2,2 cm.

De vier incomplete en van ornamenten voorziene tegels zijn als volgt verdeeld: 1) deel van rechthoekige tegel met anderhalve Franse lelie. Deze tegel werd samen met een driehoek en één overige tijdens de aanleg van de opvangbak gevonden; 2) deel van vierkante tegel met restant van een nog onbekend ornament; 4,2x3,8x2,3x1,9 cm. 3) deel van vierkante tegel met restant van een bladornament; 9,0x6,2x2,0 cm. 4) deel van vierkante tegel met resten van Franse lilies omringd door acanthusbladeren; 11,3x9,0x8,2x4,0x2,2 cm.

Categorie C: Aardewerk.

Terpentijd (200 vóór-200 ná Chr.):

Totaal: 10 scherven, waarvan vier tijdens de werkzaamheden voor de plaatsing van de opvangbak werden gevonden.

Verdeling: 3 rand-, 1 schouder- en 6 buikfragmenten.

Middeleeuwen:

Inheems kogelpotaardewerk.

Totaal: 8 scherven. Verdeling: 2 rand-, 2 schouder- en 4 buikfragmenten. Datering: 12e – 14e eeuw; m.u.v. één buikfragment. Bij deze is het baksel verschaald met schelpengruis, waardoor aan deze scherf een datering in de 9e – 11e eeuw wordt toegekend.

Steengoedaardewerk uit Duitsland.

2 halsfragmenten van kruiken van het type Siegburg. Datering: 15e eeuw.

Moderne tijd:

Inheems aardewerk van roodbakkende klei. Voor een deel met loodglazuur bedekt.

3 buik- en 3 bodemfragmenten van grape, kom e.d. Datering: 17^e – 19^e eeuw.

Inheems aardewerk van geelbakkende klei.

1 schouderfragment, met aanzet van een oor; kom, kan of komfoor. Met loodglazuur bedekt.

Datering: 17^e/18^e eeuw.

Inheems aardewerk van witbakkende klei.

1 schouderfragment van kom, kan of komfoor. Binnenkant bedekt met lood/koperglazuur.

Datering: 17^e/18^e eeuw.

Uitheems aardewerk.

1 buikfragment van een uit het Duitse Westerwald afkomstige kruik. Datering: 17^e/18^e eeuw.

Categorie D: Overig.

Vensterglas: 53 stuks.

IJzer: 10 stuks, waarvan 5 met de hand gesmede spijkers.

Slijpsteen van rode zandsteen. Rechthoekig van vorm. Afmeting: 9,9x5,6x4,5 cm. Gewicht: 432 gram.

Toevallig zijn onlangs nog twee exemplaren van deze weinig bekende slijpstenen bekend geworden.

Eén werd tijdens de opgraving op het Oldehoofster Kerkhof te Leeuwarden gevonden, de ander op de plaats van de Rabobank te Sneek. Dit exemplaar ligt daar tijdelijk in een tentoonstelling van vondsten, die tijdens de bouw zijn gedaan.

Twee pijpenkoppen uit het midden van de 17e eeuw. Eén heeft een rozet als hielstempel.

Stukje pleisterwerk van 2,9 bij 2,7 cm. Beige tot zwart van kleur.

Vier delen van bakkerts of knickers van gebakken klei. Diameters resp.: 3,3-4,2-4,2 en 4,4 cm. 17e/18e eeuw.

Twee delen van dakpannen, met nok, van na de Middeleeuwen.

Deel van een altaarsteen (?) van geel/grijze zandsteen met hollijst. Afmeting: 15,5x10,1 cm.

Bot. Deel van middenrif van een mens; lengte 11,2 cm.

Bot. Rib van vogel; lengte 12,4 cm.

Brokje gerolde klei; geelbakkend met rode insluitsels; 7,1x5,3 cm.

Samenvatting:

Het weliswaar op summiere wijze archeologisch begeleiden van restauraties aan kerkgebouwen heeft ook in Boer zijn nut bewezen. In grote lijnen zijn de vondstcategorieën hetzelfde, doch bij elke tot nu toe onderzochte kerk afzonderlijk komen verrassingen voor. Zo ook te Boer. Hier zijn het een paar fraaie profielstenen en de slijpsteen van rode zandsteen die opvallen, maar bovendien kan nu ook de kerk van Boer worden toegevoegd aan het gestaag groeiend aantal kerken in Fryslân, dat in de veertiende eeuw van een fraaie en kleurige mozaïekvloer werd voorzien.

Informatie over dit soort vloeren kan ondermeer worden gevonden in het dit jaar bij de Fryske Akademy en de AFUK verschenen jubileumboek “Diggelgoud” van het 25-jarig Argeologysk Wurkferbân.

H. de Jong, bestuurslid Argeologysk Wurkferbân.
Tjalleberd, 8 oktober 2008.